

4.9. Vzdělávací oblast: Člověk a svět práce

Vzdělávací obor: Člověk a svět práce

4.9.1, Charakteristika vyučovacího předmětu Pracovní činnosti

1. Obsahové vymezení vyučovacího předmětu

Obsahem vyučovacího předmětu Pracovní činnosti je naplňování očekávaných výstupů vzdělávacího oboru Člověk a svět práce stanovených Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a související s očekávanými výstupy průřezových témat.

Oblast Člověk a svět práce postihuje široké spektrum pracovních činností a technologií, vede žáky k získávání základních uživatelských dovedností v různých oborech lidské činnosti a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků.

Koncepce vzdělávací oblasti vychází z konkrétních životních situací, z nichž žáci přicházejí do přímého kontaktu s lidskou činností a technikou v jejich rozmanitých podobách a širších souvislostech.

Vzdělávací oblast Člověk a svět práce se cíleně zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a návyky a doplňuje celé základní vzdělání o důležitou složku nezbytnou pro uplatnění člověka v dalším životě a ve společnosti, což je nezbytné pro každodenní praxi žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tím se odlišuje od ostatních vzdělávacích oblastí a je jejich určitou protiváhou. Je založena na tvůrčí myšlenkové spoluúčasti žáků.

Vyučovací předmět Pracovní činnosti je úzce spjat s ostatními vyučovacími předměty. Vzdělávací obsah má v osnovách ZŠ a ZŠ LMP komplexní charakter.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků tím, že vede žáky k:

- pozitivnímu vztahu k práci a k odpovědnosti za kvalitu svých i společenských výsledků práce

- osvojení základních pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí, k organizaci a plánování práce a k používání vhodných nástrojů, náradí a pomůcek při práci i v běžném životě
- vytrvalosti a soustavnosti při naplňování zadaných úkolů, k uplatňování tvořivosti a vlastních nápadů při pracovní činnosti a k vynakládání úsilí na dosažení kvalitního výsledku
- poznání, že technika jako významná součást lidské kultury je vždy úzce spojena s pracovní činností člověka
- autentickému a objektivnímu poznávání okolního světa, k potřebné sebedůvěře, k novému postoji a hodnotám ve vztahu k práci člověka, technice a životnímu prostředí
- chápání práce a pracovní činnosti jako příležitosti k seberealizaci, sebeaktualizaci a k rozvíjení podnikatelského myšlení
- orientaci v různých oborech lidské činnosti, formách fyzické a duševní práce a osvojení potřebných poznatků a dovedností významných pro možnost uplatnění, pro volbu vlastního profesního zaměření a pro další životní a profesní orientaci

Ke způsobům naplňování cílů předmětů patří také získávání poznatků ve všech dalších oborech vzdělávání – Člověk a příroda (F, CH, PP, Z), Člověk a společnost (D, OV), Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Umění a kultura (HV, VV), Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, TV), Jazyk a jazyková komunikace (ČJ, cizí jazyky), Matematika a její aplikace.

Vzdělávací obsah je realizován v průběhu celého základního vzdělávání a je určen všem žákům bez rozdílů.

- Žáci se učí pracovat s různými materiály a osvojují si základní pracovní návyky a dovednosti
- Žáci se učí plánovat, organizovat a hodnotit pracovní činnost samostatně i v týmu
- V závislosti na věku se buduje systém, který žákům poskytuje důležité informace ze sféry výkonu práce a pomáhá jim při rozhodování o dalším profesním zaměření

- Žáci jsou soustavně vedeni k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci

1. stupeň

- Na 1. stupni je vzdělávací obsah realizována ve 4 tematických okruzích – Práce s dobrým materiálem, Práce montážní a demontážní, Pěstitelské práce, Příprava pokrmů

2. stupeň

- Na 2. stupni je realizován v 8+1 tematických okruzích – Práce s technickými materiály, Design a konstruování, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií, Svět práce – výhradně 8. a 9. ročník. Vzhledem k diagnostice dětí a schopnostem byla přidána práce s drobným materiálem (spadající do vzdělávací oblasti realizované na 1. stupni). Do 6. ročníku byla přidělena 1 disponibilní hodina vzhledem k náročnosti rozvoje jemné a hrubé motoriky a naplnění didaktických zásad jako příprava na náročné období 2. stupně.

Pro úspěšné vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je potřebné zabezpečit tyto podmínky:

- uplatňovat zdravotní hlediska a respektovat individualitu a potřeby žáka
- využívat všech podpůrných opatření při vzdělávání žáků
- uplatňovat diferenciaci a individualizaci vzdělávacího procesu při organizaci činností, při stanovování obsahu, forem i metod výuky
- zohlednit druh, stupeň a míru postižení nebo znevýhodnění při hodnocení výsledků vzdělávání
- provádět potřebné změny a úpravy pracovního prostředí
- podporovat nadání a talent žáků vytvářením vhodné vzdělávací nabídky
- spolupracovat s odborníky z jiných resortů

Člověk a svět práce má velký význam v rozvoji vědomostí, schopností, dovedností, návyků a utváření potřeb žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci edukativního procesu ve výuce a celého integrativního začlenění v intaktní společnosti.

V rámci předmětu **Pracovní činnosti** je možné v značném rozsahu rozvíjet jemnou a hrubou motoriku žáků, rozvíjet koncentraci pozornosti, soustředění, vytrvalost, soustavnost, učit se nést zodpovědnost za vykonávanou práci a didaktické zásady vzdělávání a výchovy – individuální přístup, soustavnost, plánování apod.

Zejména v ročnících 8. – 9. v oblasti Svět práce jsou žáci připravováni na své budoucí povolání, což do značné míry rozšiřoval předmět Výchova k volbě povolání, jenž byl zakomponován do stávajících předmětů Občanská výchova a Rodinná výchova v časové dotaci 20 hodin po deseti do jednotlivých předmětů – a v novém ŠVP do vzdělávací oblasti Člověk a společnost – Výchova k občanství.

Tato oblast úzce souvisí s Kariérovým poradenstvím v rámci předmětu.

2. Časové a organizační vymezení předmětu

Časové vymezení: Vyučovací předmět Pracovní činnosti je vyučován ve všech ročnících 1. i 2. stupně ZŠ a ZŠ LMP s pevně stanovenou časovou dotací:

- na 1. stupni – 5 hodin, po 1 hodině v 1. – 5. ročníku ZŠ
- na 2. stupni – 4 hodiny, po 1 hodině v 6. – 9. ročníku ZŠ
- na 1. stupni – 15 hodin, po 3 hodinách v 1. – 5. ročníku ZŠ LMP
- na 2. stupni – 20 hodin, po 5 hodinách v 6. – 9. ročníku ZŠ LMP

Organizační vymezení: ke způsobům naplňování cílů předmětu patří:

- Práce nejen na vyhrazeném místě v pracovní dílně, taktéž ve třídách, školní kuchyni, v areálu školy, školním pozemku, okolí školy, přírodě,
- Návštěvy a exkurze institucí (Dům duševního zdraví, chráněné dílny apod., exkurze do vybraných podniků a dílen, návštěvy galerií,)
- Účast na prezentacích a soutěžích v regionálním, celostátním a mezinárodním měřítku

3. Výchovné a vzdělávací strategie rozvíjející kompetence žáků

- **Kompetence k učení**

Učitel:

- vnímá a aktivně zjišťuje vzdělávací potřeby jednotlivých žáků
- umožňuje diferencované úkoly podle individuálních schopností žáků
- společně s žáky formuluje cíl činnosti (úkoly)
- umožňuje reflektovat (hodnotit) úspěšnost dosažení cíle
- zadává úkoly, při kterých žáci spolupracují
- zadává úkoly, při kterých žáci kombinují informace z různých zdrojů
- zajímá se o názory, náměty a zkušenosti žáků
- klade otevřené otázky, zadává problémové úlohy či úlohy rozvíjející tvořivost
- pracuje s chybou žáka jako s příležitostí, jak ukázat cestu ke správnému řešení
- důsledně rozlišuje procesy učení a hodnocení

- **Kompetence k řešení problémů**

Učitel:

- zadává úkoly způsobem, který umožňuje volbu různých postupů
- zařazuje metody, při kterých dochází k objevům, řešením a závěrům žáci sami
- vede žáky k prozkoumávání pohledů a názorů, lišících se od jejich vlastních
- umožňuje žákům spoluutvářet kritéria hodnocení
- umožňuje žákům pracovat s materiály a zdroji, v nichž si mohou ověřit správnost svého řešení

- **Kompetence komunikativní**

Učitel:

- vytváří příležitosti pro vzájemnou komunikaci žáků k danému úkolu
- vůči každému žákovi projevuje očekávání úspěchu
- vybízí žáky, aby kladli otázky (k věcí)
- žákům umožňuje, aby si vzájemně sdělovali své pocity a názory

- **Kompetence sociální a personální**

Učitel:

- zadává úkoly, při kterých žáci spolupracují
- sleduje úspěšnost jednotlivých žáků a oceňuje jejich pokrok
- vede žáka k plánování úkolů a postupů
- zajímá se, jak žákům vyhovuje jeho způsob výuky
- studijní materiály a zdroje (i případné kompenzační pomůcky) jsou ve výuce žákům dostupné a v dostatečném počtu

- **Kompetence občanské**

Učitel:

- důsledně vyžaduje dodržování pravidel
- vnímá a aktivně zjišťuje vzdělávací potřeby jednotlivých žáků
- objasňuje žákům, které koncepce a postupy, používané ve společenské praxi, jsou v souladu s dosaženou úrovní poznání
- ve výuce reflektuje společenské i přírodní dění

- **Kompetence pracovní**

Učitel:

- ukazuje žákům, jak formulovat hypotézy a jak mají ověřovat jejich pravdivost pokusem či pozorováním
- vyžaduje dokončování práce v dohodnuté kvalitě a termínech
- umožňuje žákům prezentovat výsledky jejich práce
- učitel vede žáky ke správným způsobům užití materiálů, nástrojů, techniky, vybavení

4. Průřezová témata

Ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce se kromě vlastního vzdělávacího obsahu realizují tematické okruhy průřezových témat:

- Osobnostní a sociální výchova (OSV)
- Výchova demokratického občana (VDO)
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS)
- Multikulturní výchova (MIV)
- Environmentální výchova (EV)
- Mediální výchova (MV)

1. Osobnostní a sociální výchova (OSV)

OSV má každodenní využití v běžném životě. Reflektuje osobnost žáka, jeho individuální potřeby i zvláštnosti. Jeho smyslem je pomáhat každému žákovi utvářet praktické životní dovednosti.

Vztah Osobnostní a sociální výchovy ke vzdělávací oblasti Člověk a svět práce je založen zejména na zdokonalování dovedností týkajících se spolupráce a komunikace v týmu a v různých pracovních situacích.

Tematické okruhy průřezového tématu

1. Osobnostní rozvoj:

- rozvoj schopností poznávání
- sebepoznání a sebepojetí
- seberegulace a sebeorganizace
- psychohygienu
- kreativita

2. Sociální rozvoj:

- komunikace
- kooperace a kompetice
- mezilidské vztahy

3. Morální rozvoj:

- řešení problémů a rozhodovací dovednosti
- hodnoty, postoje, praktická etika

2. Výchova demokratického občana (VDO)

VDO má mezioborový a multikulturní charakter, zejména k těm, v nichž se realizuje vztah k sobě samému i ostatním lidem, k okolnímu prostředí, k normám a hodnotám. Vztah Výchovy demokratického občana ke vzdělávací oblasti Člověk a svět práce je založen zejména na rozvoji schopnosti kritického myšlení.

Tematické okruhy průřezového tématu:

1. Občan, občanská společnost a stát

3. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS)

Průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech akceptuje ve vzdělávání evropskou dimenzi, která podporuje globální myšlení a mezinárodní porozumění a jako princip prostupuje celým základním vzděláváním. Rozvíjí vědomí evropské identity, při respektování identity národní. Otevírá žákům širší horizonty poznání a perspektivy života v evropském a mezinárodním prostoru a seznamuje je s možnostmi, které jim tento prostor poskytuje.

Rovněž přispívá k realizaci vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, zejména zdokonalováním dovedností týkajících se spolupráce a komunikace v týmu a v různých pracovních situacích.

Tematické okruhy průřezového tématu:

Tato témata budou realizována v celoškolních projektech - „Ostrava očima dětí“,
Evropa a my“

1. Evropa a svět nás zajímá
2. Objevujeme Evropu a svět
3. Jsme Evropané

4. Multikulturní výchova (MkV)

Umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Žáci si uvědomují svou kulturní identitu, rozvíjí si smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci. Multikulturní výchova se dotýká mezilidských vztahů a zejména vzájemné tolerance.

Tematické okruhy průřezového tématu:

1. Kulturní diference

- jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti

2. Lidské vztahy

- mezilidské vztahy a vzájemná spolupráce
- základní morální normy
- empatie

5. Environmentální výchova (EV)

Environmentální výchova vede jedince k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí. Vede jedince k aktivní účasti na ochraně a utváření prostředí a ovlivňuje v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace životní styl a hodnotovou orientaci žáků.

Propojení tématu se vzdělávací oblastí Člověk a svět práce se realizuje prostřednictvím konkrétních pracovních aktivit ve prospěch životního prostředí.

Umožňuje poznávat význam a role různých profesí ve vztahu k životnímu prostředí.

Tematické okruhy průřezového tématu:

1. Lidské aktivity a problémy životního prostředí

6. Mediální výchova (MV)

Mediální výchova má vybavit žáka základní úrovní mediální gramotnosti, nabízí elementární poznatky a dovednosti týkající se mediální komunikace a práce s médii.

Propojení se vzdělávací oblastí Člověk a svět práce je zejména na úrovni získávání informací pro profesní orientaci a trhu práce, dále pak nutnost orientovat se pomocí medií v intaktní společnosti v rámci svých možností.

Tematické okruhy průřezového tématu:

Pro 2. stupeň projektové vyučování, „Den plný pohádek“ (každoroční obměna druhů pohádek a jejich témata, děti pohádky vytvoří /almanach/, vystoupí před spolužáky a rodiči.

1. Tematické okruhy receptivních činností
 - vnímání autora mediálních sdělení
 - fungování a vliv médií ve společnosti

2. Tematické okruhy produktivních činností
 - práce v realizačním týmu